

SỮA NESTLÉ
HIỆU CON CHIM
SỨC KHỎE CỦA TRẺ CON
NHIỀU CHẤT BỔ

Bao thầu cho Chính-phủ Pháp
Độc quyền bán cho các nhà thương, các nhà hộ sinh các nhà trường binh và các trường học (Lycées) & khắp Đông-Dương
 Năm 1934

Thuyết bình đẳng

(Tiếp theo trang 1)
 không? Đâu đó chúng ta dám chắc, vì những lý này:
 1) Trên cơ đường chạy đua có 20 cây số, giả như có 6 người cùng chạy, đứng đầu một lần đường, cũng bắt đầu chạy trong một lúc, cũng đồng bện tới chỗ đã định kia, mà sau khi nghe tiếng lệnh búng ra chạy, thì đến chừng 2, 3 cây số đã có kẻ lướt trước, kẻ lại lại sau.
 2) Nhà ông phá hệ kim có 600 mẫu ruộng, có 5 người con, khi ông qua đời, chia của cho con, mỗi đứa 100 mẫu, không hơn kém nhau. Thế mà sau vài năm, đứa thì làm giàu thêm lên, đứa thì giữ được nguyên nghiệp, có đứa lại bán sạch sành sanh.
 3) Trong một trường học, cũng thầy giáo ấy, cũng chương trình học khóa ấy, một lớp học 10 trò, đồng tuổi, cũng đồng học một kỳ, tốt nghiệp một lần mà sau ra trường có trò giỏi, có trò dở.
 Ấy, sau khi đã từ cái chỗ bình đẳng bắt đầu bước đi, cái bất bình đẳng đã xảy ra một bên mà đi xa đi tới cho đến tận cùng của phương pháp gì ngán đến được không?

không phải học số tí kia trở lại lại bộn bộn thường mà cốt để dẫn dắt bọn đại đa số này cho lên đến bậc ấy. Như kẻ giải toán trên con đường bước lên cái bình đẳng thì bước thông thường ấy chính là bước đường hiện tại trước mắt ta vậy.
 Xin ai chờ tưởng sự thông thường ấy là dễ ợt. Vì sự sống phần xu sắc, thế nào cho ai ai cũng đã ăn có chất từ đường mà khỏi thiếu thốn, chưa nói đến nem công chế phụng; đó thế thì lợi lộc hẳn hoi chộc đã thay đổi trong khi làm việc khi nghỉ ngơi và hợp với khí hậu lạnh ấm, chưa nói đến gấm vóc áo lụa; nhà ở thì nền cao tường chắc, không khi trong sạch hiệp với vệ sinh, chưa nói đến nhà lầu các kín, cũng giá trị có chỗ an ủi, đàn bệnh có chỗ uống thuốc v.v... Còn về mặt sống về tinh thần thì trẻ con trai gái đến tuổi học có trường học, có sách vở và đồ dùng về học khóa, khỏi đến khiếm khuyết, cốt thế nào cho đại đa số ai ai cũng hưởng được môn học phổ thông, có đủ tri thức thông thường mà trong xã hội không có người nào là mù chữ.
 Nếu loại người mà có cốt bình đẳng thì bước đường phổ thông sinh hoạt, phổ thông tri thức kể trên, không thể không trải qua mà đi tới ngã nào được; mà bước đường ấy không phải việc cần trước mắt mọi người sao?
 Trái lại ai nói bình đẳng, không chạm vào chỗ cần ấy, mà chỉ nghĩ chuyện viễn vọng, hay là ôm mối bí quan, so vào thực tế, chẳng ăn nhập vào đâu cả.
 Huỳnh Thúc-Kháng

THƠ TÍN

Cùng ông Đ. H. Tourane
 Hai chữ Tâm lý, thuyết lý của nhà tâm lý học tây triết bản giải rất nhiều và rất tinh tế, không thể diễn hết. Duy nói đại lược về chỗ chung và riêng như: thương cha mẹ, ăn ngon, ham sắc đẹp, sướng thích thì vui, cực khổ thì buồn v.v..., lý là tâm lý chung. Trong cái chung đó, tùy trình độ tri thức cùng hoàn cảnh của mỗi người mà thành ra khác nhau. Như kẻ gian tham thấy tiền kẻ khác thì muốn dợt cướp, mà người cao thượng thì không thèm ăn của bất nghĩa. Trẻ con được ai cho cái bánh thì mừng, mà người lớn thì không.
 Cùng ông Phan văn Bôn, Vientiane
 Tiếp được mandat 5\$ của ông trả tiền báo, xin cảm ơn.
 Ông Ng. th. T. Đại lộc, Quảng nam
 Được bài lai cáo ông nói chuyện người cựu lại nọ hay sinh sự dân trong huyện kiện thưa mà bỏ việc làm ăn, song những việc ông kể trong thơ không có ngày tháng rõ ràng, nên xin miễn đăng.
 T. D.

CON NÍT ĐÀU

Con nít đầu đen vì cảm thương bằng, xin nhờ kiếm mua thuốc « CHỈ-LINH » là thuốc thuốc đã cứu được muôn ngàn trẻ nhỏ rồi (bớt sữa hay) trị ban và nóng lạnh. Khắp cả Đông-Pháp có bán, nơi này chỗ bán đầu Khayab-Diếp có bán. Số trả bán rất nhiều nơi Tiền-Đô, 11 quai de la Saussure, Huế ở lời nhĩa, do nơi NGUYỄN-VĂN-LƯỢNG
 boîte postale n° 63 - SAIGON

ANNAM thăng SƠN-ĐÔNG

Thuộc dân hiện « CON NÍT » hay hơn thuốc dân Sơn-Đông thập hội. Thuốc dân hiện « Con-Nít » trị tức ngứa hay làm, trị ghẻ rất tài, trị mụn đầu, nhọt, mụn, mụn đầu đen, nước rửa chân, nhọt, mụn, mụn đầu v.v... Khắp cả Đông-Pháp có bán, các chỗ bán đầu Khayab-Diếp có bán. Số trả bán rất nhiều nơi Tiền-Đô, 11 quai de la Saussure à Huế, Huế ở lời nhĩa, do nơi NGUYỄN-VĂN-LƯỢNG
 boîte postale n° 63 - SAIGON

GHÈ NGỪA... GHÈ NGỪA

Ghè ngứa là bệnh khổ tri, và hay lây. Nhờ kiếm mua thuốc ghè ngứa hiệu « NHẢNH-MAI » hay làm, ghè ngứa thế nào, thoa thuốc này vào thì tuyệt. Chỗ nào có thoa thuốc này, chỗ đó ghè không còn nữa được, giá mỗi gói 0\$10. Có bán khắp nơi. Trẻ bán rất nhiều nơi Tiền-Đô, 11 quai de la Saussure à Huế, Huế ở lời nhĩa, do nơi NGUYỄN-VĂN-LƯỢNG
 boîte postale n° 63 - SAIGON

AI MUỐN MAU GIÀU SANG ?

hay là các việc buôn bán thông hàng ngoại thì nên nghĩ ngay tới mua bán hàng hóa... (text continues with details about commerce and wealth)

AI MẮC BỆNH KHÓ KHĂN KINH NIÊN

chưa bao giờ, đau bụng, đau ngực, đau đầu, đau mắt, đau tai, đau lưng, đau cổ, đau chân, đau tay... (text describes various ailments and the effectiveness of the medicine)

THUỐC TRỊ BA CHỨNG ĐAU BỤNG KHÁC NHAU :

ĐAU - ĐÀU, PHÒNG - TÍCH, KINH - NIÊN
 Đau tức giữa ngực, lại chột qua sau vai, rồi đau lên xuống ngang thắt lưng; y học tên là: có khi y có ra nước chua; có khi đau quá nôn có đi ra sữa, há y học hay đánh trúng tim thì đó; đau như thế gọi là đau dạ dày (đau bao tử).
 Đau bụng trên hay đau dưới, cơn đau rất dữ dội; đau ở nửa hay một ngày thì đó; cách này ngày hoặc một tháng đau một lần; đau như thế gọi là đau bụng kinh niên.
 Đau như chột bụng dưới, có khi tức suốt xuống hạ bụng, một đôi khi y học tên là: ngày đau ngày không; ngày không đau, ngày không đau, lúc lừng lúc lờng; các mặt vàng vọt, hay buồn buồn, đau bụng đầy bí bịch; đau như thế gọi là đau bụng phồng tích.
 Ai mắc phải, hãy viết thư về chúng bệnh thật rõ gửi cho bản hiệu, sẽ gửi thuốc bằng cách lãnh hóa giao ngân.
 Thu từ và mandat gửi:
 NGUYỄN-NGỌC-AM, chủ hiệu: ĐIỀU-NGUYỄN ĐẠI ĐƯỢC PHÒNG
 125 hàng Bông (thủ quyển) HANOI
 SÀI-ĐÓN: SINH - HUY 50 Rue de la Gare - VINH - QUAN - HẢI 27 Rue Gia-Lung HUE, NANNAM marche DALAT MINH - NGUYỆT Rue Gia-Long PHAN-TRIỆT.

ĐẠI-BẢO-ĐƯỜNG

22, rue Médicaments - HANOI

TÂN - THỜI

tuan báo
 37, Rue Colonel Grimaud, 37 SAIGON
 Báo ra 34 trang
 Nhiều hình vẽ
 Nhiều bài hay
 Nhiều tạp liệu tương trong làng và giúp vào bộ biên tập
 NGÀY XUẤT-BẢN:
 17 Janvier 1935
 Giá báo:
 Một năm : 4\$00
 Sáu tháng : 2.20
 Ba tháng : 1.20
 Mỗi số : 0.10

CỢP! CỢP!

Các ngài nghe 2 tiếng cộp, tưởng là cộp bại người, nhưng cộp lại cứu người mới lạ, mà thiệt có thể đi khắp mọi nơi giúp kẻ có hàng vạn người khỏi cơn bệnh tật, đó là nhân dân cứu của hiệu, thuốc **VÔ-ĐÌNH-DẪN** : - Chợ-lớn chợ dả Cao, Bôn, Hoà, Tân, 15 năm danh tiếng khắp Đông-Pháp.
 Đệ nhất Cửa-long-hoàn, 1 viên bằng 10 than thuốc bò; Đĩnh-Dẫn chỉ-khỏi, trị bỏ lao, ho ra huyết, rất thần diệu; phân Mạt và sữa Mỳ-dang dùng đắp da mặt và hết mụn. Còn nhiều thứ thuốc bổ không xiết, xin xem trong catalogue.
 TỔNG-ĐẠI-LÝ:
 BAZAR NGUYỄN-MỘNG-QUY
 Avenue du Musée - TOURANE
 BAZAR VINH-THỊNH
 11, Rue Gia-Long - HUE

Dalat! Dalat!

ĐỒNG BẢO NÊN CHỮ Y!!!
 Con người chỉ cần nhất là sự ăn uống có vệ sinh thì người mới được tráng kiện, bởi vậy chúng tôi chế tạo một thứ chè nội hóa hiệu Kim Sơn Vinh-Thái, có ngành mai trúc, trà rất tinh khiết, ướp thấy tiên và bóng các thơm ngon có chất bổ, thanh chè bằng nhiệt độ hòa, nước buổi mai khỏe khoắn tinh thần, nước xanh, giá rẻ, giá mỗi gói 0\$10, xin đồng bào chiếu cố, dùng thử một lần sẽ được vui lòng và giúp ích cho công nghệ nước nhà mau tiến tới với khách ngoại bang.
 Bồn hiệu của nhà Đại-lý khắp nơi, giới thiệu và thương lượng xin do:
 Mr VÔ-QUANG-TIÊM
 Tân Vinh-Thái & DALAT

Viễn - Đông Tôn - Tích - Hội

Hội tư bản SEQUANAISE thành Ba-lô lập nên
 Công ty có danh hạn vốn 4 000 000 phệ-làng một phần tư để góp đỡ Hội đại dưới quyền kiểm-sát của Chính-phủ Toàn-Quyền Đông-Pháp. Đăng-bộ Banai số 419
 GIÚP NGƯỜI ĐỂ DÀNH TIỀN
 Tổng-cơ: ở Hanoi 32, Phố Paul-Bert. Giấy số 1 số 902
 ở Quai-lý ở Saigon 68, đường Charner. Giấy số 1 số 1009
 BAN XỔ SỐ HOÀN TIỀN THÁNG DÉCEMBRE 1934
 Mở ngày thứ 29 Décembre 1934, hồi 9 giờ 30 sáng tại số Tổng-Cơ ở số 32 phố Paul-Bert Hanoi, do ông LONG chủ tọa, ông LÊ ĐÔNG-TIÊM và ông NGUYỄN VĂN-KY dự tọa, công trước mặt quan Kiểm sát của Chính-Phủ.

SỐ PHÍU ĐÃ TRƯNG	DANH SÁCH CÁC NGƯỜI TRƯNG SỐ	SỐ TIỀN HOÀN LẠI
17.850	Lần mở trước: hoàn vốn bộ phận Không được dự cuộc xổ số, vì tiền thắng chưa đóng	
696-B	Lần mở thứ hai: hoàn nguyên vốn M. ZEGANADIN, Paom Penh, đã đóng 42\$50, 11h và	500\$00
3.093-2	M. TRAN HUY SINH, Hải-phong, đã đóng 10\$00, 11h và	200.00
3.093-3	M. PHAM VAN RANG, Paom Penh, đã đóng 10\$00, 11h và	200.00
3.093-4	Mme VO THI TU, Giadinh, đã đóng 10\$00, 11h và	200.00
7.658	M. O DAN, Cholon, đã đóng 20\$00, 11h và	500.00
11.099	Mme NGUYEN THI SANG, Tân an, đã đóng 9\$00, 11h và	200.00
14.186	Mlle THANH THI CAM TUYEN, Dong hai, đã đóng 7\$00, 11h và	200.00
17.926	M. NGUYEN VAN PHUONG, Hanoi, đã đóng 5\$00, 11h và	200.00
26.339	Mme NGUYEN THI BE, Hanoi, đã đóng 2\$00, 11h và	200.00
27.720	M. NGUYEN TRUNG NGHIA, Nhon gia, đã đóng 1\$00 11h và	200.00
367	M. COUADOU, Saigon, đã đóng 8\$	534\$00
3.774-B	Mme NG THI VIERY, Tân an, đã đóng 37\$00	265.00
13.356	M. NG THANH THU, Saigon, đã đóng 4\$	103.20
20.042	M. VAN PHUNG CAU, Nhatrang, đã đóng 4\$	101.00
22.661	M. NG HUO VAI, Phanrang, đã đóng 3\$	101.00
26.147	M VO VAN LAP, Sadec, đã đóng 2\$	100.00
27.893	M HOANG BICH, Daitrong (Nghệ an), đã đóng 2\$50	200.00
	Những phiếu sau này 506 A, 3.093-5, 20.675, 23.068, 3.774-A, 8.282, 9.301, 15.406 không được dự cuộc xổ số vì tiền thắng chưa đóng.	
	Ký mở số sau định vào ngày thứ 30 Janvier 1935, tại số Quai-Lý Cochinchine Cambodge, 68, đường Charner, Saigon.	
	Món tiền hoàn về cuộc xổ số cho người ký tháng Janvier 1935 (định là: 2.000 cho những phiếu 1.000\$ và 1.000\$ - 500 - 200 -	

Chung quanh lễ Khánh thành con đường xe lửa Tourane - Quảng Ngãi
 (16-1-35)
 (Tiếp theo trang 1)
 đương, quan năm Prech ở Huế, quan chánh tòa kiêm phòng Sogay, quan sự Quảng Ngãi v.v. cũng các quan tùy tang; quan nam thì quan thượng Lại Thái văn Toàn, quan thượng Giáo dục Phạm Quỳnh, quan thượng Mỹ thuật Tôn thất Quán, quan thượng Lê nghi Bửu Thạch, quan tuần Quảng Ngãi Bình văn Chấp và ông viện trưởng viện dân biểu Hà Bằng, các nhân vật lấy nam khác (nhiều ngài không rõ tên), cùng phòng sự các báo đều hội tại ga.
 6 giờ 10 lên xe, 7 giờ 25 đến Tam Kỳ dừng 5 phút, có quan địa phương và thân hào đứng chờ, có đội pháo, đoàn, quan Sĩ Fafie với quan tổng đốc Quảng nam Ngô đình Khôi lên xe cùng đi.
 8 giờ 8 đến Phước chỉ, 8 giờ 35 đến ga Kỳ lam, mỗi ga có bàn hương án, quan thân đón rước đông, xe đến dừng độ 5 phút; 9 giờ 10 đến Tourane.
 Xe vừa đến ga lớn Tourane, trước cửa ga đã có quan Đốc lý cùng các quan Tây Nam chờ sẵn, đội binh tây sắp hàng bằng súng,

ban âm nhạc thổi bài chào mừng. Nhà ga trần thiết đơn giản mà có vẻ nghiêm trang. Quan Toàn quyền, Hoàng thượng bước vào, các quan tây nam cũng theo chụm; trong ngoài nhà ga, người đông chật như nêm. Bất đầu quan chánh thanh tra Lạc lộ độc bài diễn văn, đại ý kể lịch sử xe hỏa mở mang ở xứ này, nay con đường Tourane-Quảng Ngãi đã nối, ít lâu nữa đường Quảng Ngãi-Nha trang giao thông thì công cuộc vĩ đại kỳ hoàn thành. Ngài nói đường xe lửa như con sông chảy suốt cả Nam, Trung, Bắc ba kỳ, 3 xứ kỳ nhờ con đường kỳ mà ngày thêm thịnh vượng...
 Quan toàn quyền đọc bài đáp từ, đại ý nói con đường hỏa xa như cái xương sống xứ Đông dương, nay mai hoàn thành, tức là công nghiệp lớn nước Pháp đã hình thành ở xứ này.
 Song 2 bài đi của, Hoàng thượng và quan Khâm sứ ban hay chương cho những người có công về công việc làm đường kỳ, kể có tên số s banh. 9 giờ 40, quan Toàn quyền, Hoàng thượng quan Khâm đi ô-tô về Huế, còn các cụ Thượng và các quan tùy tang đi xe lửa riêng về dự tiệc tại tòa Khâm. Đó là xong lễ khánh thành.
 Phóng - sự

Nói ra hay trăm phần mà làm không được một phần, cũng là lời nói bõ. Trái lại lời nói đơn giản ba phần mà làm được một vài phần, thành là lời nói hữu dụng. Nói bình đẳng mà phò hai đầu trên, nhiều người cho là làm thường chấp hợp mà không muốn nghe, vì hiện thế giới ngày nay, đã có một số người đã vượt khỏi cái bậc thông thường ấy kia...
 Đền ấy vẫn có thực, nhưng cái số vị qua khỏi bậc ấy chỉ là số ít thôi, còn đại đa số nhân loại còn ở sau cái bậc thông thường kia mà. Bước đường đơn giản trên,

Dùng sữa "LE GOSSE"
SỮA «LE GOSSE»
 rất bổ cho tất cả mọi người: có nhiều chất kem (Crème) rất tinh khiết.
Bao thầu cho Nhà-nước năm 1932-1933
 Lycées, Collèges, Maternités, Ecoles, Institut de Pédiciculture etc... à Saigon
 Có bán trong các tiệm tạp - hóa ở Đông-Pháp.
 HIỆU GIẤY XANH; Giá mỗi hộp 0\$30
 Đại - lý:
ÉTABLISSEMENTS MORIN FRÈRES
 HUE - TOURANE - QUINHOA

PHU - TRUONG TIENG - DAN

Hiện tình Âu hóa (học tây) ở nước ta ngày nay, so với các nước láng giềng như Nhật, Tàu, Kiêm, tây còn « đi sau bước nước ». sự lý hiển nhiên. Bởi lẽ, bên ngoài người qui trách cho tiền nhân, mà tưởng rằng nước kia—về lúc nước ta còn quyền tự chủ—không nói dân gian, chính người đương cuộc nước nhà, không ai biết việc nước ngoài thế nào, học chữ « tiếng nước ngoài » có ích lợi gì, nghĩa là tiền nhân ta đều mù chuyện nước ngoài, mà đến ngày nay chúng ta mới mở mắt; chúng ta ngày nay lẽ tưởng học chữ tây, có lẽ cũng như Kha-luân-Bổ tìm đất Mỹ châu, hay các nhà sáng tạo phát minh những công việc to lớn vậy.

Tưởng thế là lắm, chính kỳ là cũng lắm như ai. Gần đây, thân có ý tìm kiếm một ít dấu tích trên lịch sử cận đại, tình ở thấy được một vài việc, hưng rằng người minh 100 năm trước đã biết tây học là có ích, mà có ý muốn cho người học. Về khoảng 50, 60 năm lại đây đã có người tinh tâm tây học, có công du nhập học mới cho người trong nước.

Nước Nhật - bản, về mặt trường học, đầu tiên chỉ có «lat-diên Tung-âm», sau có Y-hàng, còn phần đóng đều say về theo học thuyết anh văn, địa dư lịch sử, có hiểu tây học là gì, mà họ gây ra cuộc dạy - tân đứ Minh - tri, đem học Nhật lên coi phụ cường, lại người Nam ta biết tây học sớm hơn, — hơn Nhật-bản đưa kia—mà cái học đó trở thành như hoa quỳnh chốc lát, vì cho đến ngày học khoa cử đò sụp mà giống học mới ấylời xuất hiện, là vì lẽ gì?

Cái nguyên nhân ấy, người ta nói: nước ta người biết tây học như Nguyễn-trường-Tộ, Trương-vinh-Kỳ, Nguyễn-lộ-rạch, thông ngôn Hậu đều giao si và học trò, không có uyển lực đủ xoay chuyển học đại cuộc. Kế lại nói: biết tây học của ta chỉ là số ít, dân gian không ai đi nước ngoài, không có sách nước ngoài mà đọc. Trên vua quan có kẻ biết gì có giữ bí mật, cho việc nước là việc riêng của triều đình, lại cấm không cho dân gian si phu biết, nên cái biết đó thành vô hiệu.

Theo 2 thuyết trên vẫn đúng, là thuyết thứ 2 càng đúng hơn. Vì theo thời đại ấy, tư tưởng si phu còn theo quan niệm « thời học không thường, lý theo người trên cổ vũ », (時 學 不 常 上 所 設)

MỘT MỐI ĐI HẠN trên lịch-sử nước nhà

(Nếu người mình học chữ tây sớm)

« học ngoài » như người Nhật-bản. Ấy là một mối đi hạn trên lịch sử, xin chứng vài việc:

1 Lời dụ của vua Minh mạng Năm Minh - mạng thứ 16, (1835) đổi công-quan Thừa-thiên làm « Từ dịch quán » (譯 館) : Vua bảo quan bộ Lễ rằng: Trám đặt quán « Từ dịch » này, chọn người thông tiếng các nước ngoài, hậu cấp tiền lương, cho người nước học tập, trừ tiếng muông chim ra, nên thông hiểu tiếng các nước ngoài để thành một nước văn minh trên đời, thì việc ngoài không làm mà quốc thể càng được tôn trọng.

Cũng năm ấy, vua có lời dụ: « Đời xưa có người thông hiểu tiếng bốn phương ngoài để thông biết phong tục của họ. Triều ta thanh giáo khắp được rộng, cần có người học hiểu ngôn ngữ văn tự nước ngoài để làm việc thông dịch. Nay chuẩn cho các quan chọn con em trong thuộc viên, hoặc sĩ dân, tuổi từ 16 trở lên, có tư chất thông minh và đã thông nghĩa sách ta, do bộ Lưu lại, cho học tập chữ và tiếng nước ngoài, thành tài sẽ lược dụng ». Vua lại bảo Nội-các rằng: chữ tây chỉ có 24 chữ cái (? #), chữ khác đều do chữ cái ấy mà ra, « Học cũng không khó ».

(Chuyện trên chép trong « Minh - mạng chánh yếu » quyển 13 về mục giáo hóa). Đọc dụ trên, ai cũng phải nhận rằng: nước ta về triều Minh-mạng, vua cùng triều đình, đã biết sự học tiếng nước ngoài là gây thành nước văn minh, tôn quốc thể, khỏi lằm lạc việc ngoài, đã mở trường học, chọn thầy, cho người học, cái mầm tây học đã phát nguyên từ đó, có minh dụ ghi chép rõ ràng, đáng lẽ một ngày một mở mang phát đạt mới phải. Thế mà sau đó thì tất mất, không nghe làm hơi dấu tích gì, cho đến triều Tự-đức trong nước si phu cứ chăm học khoa cử; trừ mấy nhà theo đạo Thiên-chúa như: Nguyễn-trường-Tộ, Trương-vinh-Kỳ, thông ngôn Hậu ra, học trò chẳng ai biết văn tự ngôn ngữ nước ngoài là gì. Không phải một điều đáng lấy làm lạ hay sao!

2) Lời ban hời của vua Tự-đức Từ bà tính trong nam cái giao cho nước Pháp, triều đình nhận làm cuộc thể to tát; đối ngoại thì phải các quan đại thần: Phan-thanh-Gián, Phạm-phú-Thư cùng Nguyễn-khắc-Đán sang Tây thương thuyết, lúc ấy Trương-vinh-Kỳ đi làm thông ngôn. Trong thì Nguyễn-trường-Tộ có đáng có điều trên nhiều việc

quan yếu, kỳ giả có thấy bản thơ tấu của ông ta trong năm Tự-Đức 19 đến 23, 24 (1868—1871), nói tường tận nhiều việc tình thế trong ngoài, rõ là một nhà học rộng biết nhiều, nhiệt tâm vì nước, (có nhíp sẽ trích dịch để làm sử liệu, vì chuyện dài không nói tất được.)

Trong cuộc biến, cắt đất mất quyền, lại may trong nước có người tây học, thông hiểu ngoại tình nội thế: đáng lẽ nên có lệ đường tây học, đào tạo nhân tài, để sau này lo việc nước mới phải. Thế mà chính triều Tự-đức đối với mấy người có hiểu tây học, hay các quan có giao thiệp với những người tây cùng người ngoài, lại đem lòng nghi kỵ một cách vô lý, làm cho cá triều không ai dám nói đến việc tây học, mà trở đũa nhau làm thi! Thật là chuyện đáng quái lạ. Xem lời vua ban hời dưới này đủ chứng lòng nghi kỵ là thế nào.

Các cụ đại thần lúc bấy giờ như Phan-thanh-Gián, Phạm-phú-Thư, Trần-tiên-Thành v.v. đều là người học xưa, không hiểu nhà nước ngoài, song đối với việc nước gặp cơn biến cố, cũng nóng lòng muốn hiểu ngoại tình, để tìm cách văn hồi, không phải là vô tâm, nên thường có ý giao hảo với các nhà tây học, để nhờ họ dò thám rõ tình ngoài, đó là chỗ khổ tâm vì nước, chứ có ý gì. Vậy mà thường bị vua hời dò luôn!

Năm Tự-đức 20 (1867), vua hời ông Phạm-phú-Thư: nghe Mục-su Nguyễn-đức-Hậu đối với người ta hay nói quan Thượng Hộ (tức cụ Phạm) biết ta yêu ta, ta sẵn lòng muốn trả ơn cho người tri kỷ. . .

Năm 34 (1880), lại hời: trong bản Xích-độc của Vương-Thao (người Tàu thông hiểu việc ngoài, có làm báo sách, người mình sang Hương-cảng thương tới y, cụ Phạm thường có thơ từ qua lại) có nói có viết thơ cho quan Tổng-đốc Phạm nước Nam thơ ấy nói gì? . . (cụ làm Tổng đốc Hải-phòng)

Theo học thuyết « trung quán », chuyện gì mà vua không bằng lòng thì các tôi không dám trái ý, trái ý vua không những bất trung, mà còn phạm tội nữa; cụ Phan-thanh-Gián bị cách chức, cụ Phạm-phú-Thư cũng bị tội nặng, tuy có kẻ khác mà việc giao thông với người tây học và người ngoài là một cơ lớn; chưa kể sự cấm các cơ-đạo, giết dân đạo là khác nữa. Trên vua đối với tây học có lòng nghi kỵ như vậy, thì còn ai dám học nữa!

Thời đại ấy không phải là « mở việc nước ngoài

Theo chuyện kể trên, nhiều người tưởng vua Tự-đức không hiểu việc nước ngoài, nhưng thực ra nào có phải thế. Chính vua đã biết rõ chuyện Nhật-bản, Xiêm-la, song không chịu theo gương cái cách dạy thôi.

Năm Tự-đức 27 (1873) cụ Phạm-phú-Thư có dâng sớ nói « những cách phòng thủ và giao thiệp » có dẫn chuyện Nhật và Xiêm, vua phê:

« Nước Xiêm-la Nhật - bản xử trí thế nào mà các nước cùng tới ở chung, thông thương với nhau, mà nước họ không bị tổn hại chút nào? Còn nước ta thì trái hẳn, động đáu thì bị khuy tổn đó, ta thường giận không người nào hiểu thấu cơ đồ . . . »

Đó là kể chỗ nhà vua đã biết rõ ngoại tình, còn như điều trần tấu sớ của nhiều người nói việc nước ngoài, như: Nguyễn-trường-Tộ (nói được rõ ràng sách hoạch hơn hết), Phan-thanh-Gián, Phạm-phú-Thư, Nguyễn-khắc-Đán, Nguyễn-tu-Gián, (ông này tâu xin một mình sang Đức cầu viện, tuy lời nói cuồng nhiệt, song cũng tỏ lòng vì nước), Nguyễn-bá-Nghi (ông này nhất định chủ hòa, bị quở nặng), đều thấu tai vua, không phải mù điếc không biết việc ngoài, như nhiều người đã tưởng. Song vì cái cơ nghi kỵ, và giữ bí mật, mà thành ra « giấu giếm kiếng thủy » cho đến ngày cụ ung vỡ ra, không cứu chữa được!

Kỳ giả thuật chuyện trên, trước là ghi mối đi hạn trên lịch-sử cận đại, sau nữa tỏ cho nhà đương gánh quốc-gia, thấy rõ bất kỳ việc gì, đã là việc họa phúc chung, cần phải công bố cho người nước hiểu « nhiều tay và nên bộp » mới xoay chuyển được cuộc đời. Trái lại, giữ lối bí mật, giấu trước che sau, khinh rẻ công chúng, không cho nghe biết, thì một số người rất ít, dù có quyền lực cũng không làm nên việc, mà đều che giấu thế nào cũng lời ra. Ấn nữa thì sự đã muộn, như chuyện « học chữ nước ngoài » về triều ta trong khoảng cận đại kể trên, thật là đáng tiếc.

Nghe thấy

AI MUỐN IN SÁCH GIẤY MÀ GI NÊN ĐẾN NHÀ IN

TIẾNG - DAN

123 - Đường Đông-Bà-Huê

Có đủ các thể chữ Quốc-ngữ, chữ Hán, chữ Pháp, làm việc mau chóng, lại tính giá phải chăng

Ngày tết trẻ con

Hai tiếng « trẻ con » ở xứ ta, nghe ra khinh thường lắm, nên người ta ta mắng ai đều gọi là hay nói: « trẻ con », chuyện trẻ con » v.v. cái thói quen không tốt ấy không những làm hư đến tánh nết, phá hỏng đạo đức giáo dục của vô số trẻ con trong nước, mà cũng khiến cho tâm lý phụ huynh đối với trẻ con cho là hạng người không quan hệ gì, mà không lưu tâm đến công việc học tập và con đường tiến bộ của nó, cái hại ấy lưu truyền trong xã hội không phải là nhỏ.

Trẻ con là gì? không phải là lớp người ngày sau ra gánh vác công việc quốc-gia xã-bội đấy sao? Những người sau này làm nên công nghiệp về vang cho nòi giống, như những bậc anh hùng trên lịch sử, không phải ở trong đám trẻ con ấy sao? Cho rằng ông chủ đất nước sau này là bọn trẻ con đó, không phải là chuyện hy vọng hão. Khốn cho người mình đối với trẻ con, phớt đời xa vào hạng nào, cứ thả cho nó chơi đùa làm quỷ, không ngờ ngành gì đến, lại trông lớn lên làm việc này việc nọ, có khác gì người làm vườn, không trồng cây mà lại mong ăn trái, thật là một điều trái ngược.

Ở các nước văn minh, người ta coi trọng trẻ con lắm, trong sự chơi bời cũng ngụ cái ý giáo dục, chưa nói những công cuộc khác như sửa trị viện, nhà trợ mẫu, cũng các qui mô sắp đặt, chuyên về cách dạy trẻ con rất là hoàn bị. Xin dẫn câu chuyện « ngày tết trẻ con » dưới đây đủ thấy cách họ đối với trẻ con thế nào:

Các nước văn minh đều có « ngày tết trẻ con », ngày ấy có định lệ, ở Anh thì ngày 14 tháng 7; Nhật bản, trẻ con gái thì ngày 3 tháng 3, trẻ con trai thì ngày 5 tháng 5; ở Mỹ thì ngày 1er tháng 5; nước Tàu thì ngày 4 tháng 4 v.v.

Ngày kỷ niệm ấy theo tình hình phong tục mỗi nước mỗi khác. Ở Mỹ ngày ấy thì toàn cả người lớn trong nước đem cái thế giới chính đốn mà nhường cả cho trẻ con. Bao nhiêu vật phẩm trẻ con cần dùng, các tiệm buôn đều trần thiết mà bán một giá « rẻ đặc biệt ». Nhân sĩ trong xã hội đều tập trung tư tưởng mà chăm bần tuyện về cái vấn đề « hạnh phúc của trẻ con », lại mở các cuộc diễn thuyết, và vẽ tranh vận động. Ở các thành phố mỹ nơi tụ họp đều dán những giấy trên tấm bản, để mấy chữ: « trẻ con tức là xã hội », « chúng ta sẽ làm cho trẻ con mạnh dạn » v.v. . . Chính đình Tổng thống là nơi nghiêm trang, mà đến ngày tết kỷ niệm mở cửa toang ra cho trẻ con vào ra xem chơi tự ý; trẻ con được vào yết quan Tổng thống, Tổng thống phủ nhân ban cho đường, bánh, sách vở và bút mực, các đồ làm kỷ niệm, lại mở tiệc yến trẻ con, chúng cùng nhau bắt tay ngồi bàn, vui vẻ trọn ngày, khác nhạc yếm đêm, bóng cờ phất phới, dưới bóng đèn điện sáng choang, trẻ con chơi bời hờn hờ, thật là một ngày thịnh điển.

Đấy người ta đối với trẻ con cho là vận mạng nước nhà nên chú trọng như thế, có dân như trẻ con ta! Đương nói đến đây, chỉ xem trẻ con ở thành phố Huế con nhà khá, thì ngày tết không rời ra khỏi nhà; con nhà nghèo thì trọn ngày nhẩy lòe ngoài đường, chơi đùa khuấy nghịch mà người lớn có ai ngờ tới!

Những nhà danh nhân ham đọc sách

Ở xứ cổ Việt ta, ngày trước học chữ Hán, đọc sách cốt để đi thi, đến khi đã được làm quan thì không mấy ai nhìn đến quyển sách, xem sách như cái thang để bước lên đường làm quan mà thôi.

Ngày nay học tây, đọc sách cốt kiếm cho được cái bằng, năm được cái bằng trong tay, kiếm được một cái ghế trong sự công sự tư nào có xu, là lý dĩ sách ngày, không muốn làm quen với nó nữa. Có chăng là xem một vài tờ báo nói tin tức và chuyện khôi hài để làm tài liệu nói chuyện cho ra người thông thái đấy thôi.

Theo tâm lý phần đông của người nam ta, xem thứ sách bẻ là đồ dùng tro g thời kỳ « ốm » thì trời trường » nghĩa là vật riêng của anh học trò đương đi học, mà không ích gì với người ở cảnh khác.

Danh nhân trên thế giới lại nhiều người khác hẳn, trọn cả đời họ vẫn cứ ham đọc sách, xin kể vài chuyện:

1) Mac Donald, thủ tướng nước Anh ngày nay, là một người ham đọc sách. Ông ta thuở nhỏ rất ham học, mà đọc sách có cái tập quán rất kỳ lạ: nghiên cứu vấn đề gì thì chăm cho đến nơi đâu chẵn, không gián đoạn bỏ dở. Đến ngày ra làm chánh trị, danh tiếng lừng lẫy mà ông ta thường bảo người rằng: công việc ta làm chỉ nhờ cái công đọc sách.

Đời làm chánh trị của ông, cũng không là quyền sách. Vì thế quan hệ, trong phòng làm việc, có khi mấy giờ đọc công văn, đọc xong mới chịu nghỉ.

Đấy là một nhà đại chánh trị ham đọc sách.

2) Tăng-quốc-Phiến, một tay danh nhân triều Mãn-Thanh, đọc sách có định giờ, lúc cầm binh đánh với Hồng Dương, ở trong chiến tuyến mà cũng không bỏ giờ đọc sách, ông ta có tình thần đĩnh đĩnh, văn học và võ công có vẻ xuất chúng, là nhờ công đọc sách.

3) Tôn-Văn là lãnh tụ đảng cách mạng Tàu, đánh đổ Mãn-thanh lập thành dân quốc, thường nói:

« Bình dân ta trừ công việc cách mạng ra, chỉ ham đọc sách, một ngày không đọc sách, là một ngày không biết có thế sống ».

Một đời bôn ba việc nước không khi nào rãnh, mà xem văn ông, như thuyết « làm để biết khổ », cũng chủ nghĩa tam dân, khiến cho mấy trăm triệu dân Tàu tin ngưỡng, là nhờ công đọc sách. (Công nghiệp của Tôn đả thành công, còn nhiều tinh nước Tàu là trách nhiệm của người sau).

Đọc sách có ích như thế, chúng ta cần phải biết ham và đọc cho chăm cách.

H. S.

Giúp nạn dân!
Giúp nạn dân!

AI LÀ KẸ HẰNG TÂM, NÊN BỎ RA ÍT NHIỀU GIÚP NHAU.

ĐẦU NĂM ÂM LỊCH (TẾT TA)

Số cuối năm Âm lịch - Tết ta », Bản báo có tờ Phụ-trương, rành là « thi tết, thì năm mới » gồm cả thế thì xưa nay, trong lại có « thi trong thì rất có hứng v.v.

Độc giả nên đón xem

